

Preek zondag 25 april 2021

Johannes 21: 20-24

Protestantse Kerk Ieper, ds. Eleonora Hof

Geliefde gemeente van onze Heere Jezus Christus,

In deze Paastijd belichten we telkens een leerling van Jezus die een ontmoeting met Jezus heeft gehad. Op Eerste Paasdag viel al het licht op Maria Magdalena. Daarna ontdekten we dat Thomas helemaal niet zo ongelovig was, en vorige week liet Els Maassen ons meedenken met Petrus. Vandaag de laatste in de reeks. We kijken naar de apostel Johannes. Maar voordat we zeker weten dat we het écht over hem hebben, moeten we nog een stukje 'detectivewerk' gaan doen. We gaan namelijk op zoek naar de leerling van Jezus waarvan de naam niet wordt genoemd.

We hebben vandaag het allerlaatste deel gelezen van het Johannesevangelie. Vorige week lazen we hetzelfde stuk ook, maar toen ging het over Petrus. Nu focussen we op de andere leerling. Jullie kennen dus de setting waarin het zich afspeelt: de verrezen Jezus verschijnt op het strand aan de leerlingen en eet met hen een visje. Het verhaal lijkt op het eerste gezicht, en misschien op het tweede gezicht, een beetje onlogisch.

Petrus draait zich om en kijkt in het gezicht van de leerling van wie Jezus hield. Petrus wordt heel nieuwsgierig en vraagt aan Jezus: 'En wat gebeurt er met hem, Heer?'

Waarom wil Petrus weten wat er precies met deze leerling zal gebeuren? Dat is toch helemaal zijn zaak niet? Maar zo kennen we Petrus wel: iemand die altijd zijn gedacht zegt, hij zou zo een West-Vlaming kunnen zijn. En die nieuwsgierigheid herkennen wij natuurlijk ook bij onszelf: wij willen ook wel heel graag het naadje van de kous weten en smeuge verhalen horen. Maar zo werkt het niet in het evangelie. Jezus is er dan ook niet om de nieuwsgierigheid van Petrus te bevredigen, en Jezus is ook weer zo scherp zoals we hem kennen. Wat dat is ook precies zoals we Jezus kennen, zowel voor als ná zijn opstanding. Petrus is weer eens te snel met zijn woorden en Jezus geeft hem er van langs. Jezus zegt namelijk: 'Het is niet jouw zaak of hij in leven blijft totdat ik kom. Maar jij moet mij volgen'.

Iedereen moet Jezus zélf persoonlijk volgen. Geen mitsen of maren. Niet al te veel kijken naar de weg die God gaat met iemand anders. God schrijft namelijk

met iedereen een heel ander verhaal. Het ene verhaal kan heel kort en intens zijn, het andere verhaal kan lang en rustig zijn. Dat zie je al met de apostelen. Petrus is waarschijnlijk de marteldood gestorven. Van andere leerlingen ontbreekt het spoor: misschien zijn ze rustig op hun oude dag overleden. We weten het niet.

We mogen nooit het verhaal voor iemand anders schrijven. We hebben al genoeg aan ons eigen verhaal. Jezus' woorden echoën voor ons ook nog door: Maar jij moet mij volgen. Dat is eigenlijk al genoeg les voor ons vandaag omdat Jezus ons ook persoonlijk aanspreekt. Iedereen van ons moet Jezus persoonlijk volgen.

Maar ik ga de preek natuurlijk hier niet stoppen, want ik heb jullie beloofd dat we op zoek gaan naar de identiteit van de persoon die hier wordt genoemd.

Het gaat hier om de leerling van wie Jezus hield en die aanwezig was bij het laatste Avondmaal. Die leerling had zich tijdens de maaltijd naar Jezus toegebogen om te vragen wie Jezus zou gaan verraden. Daarom hebben we dat stuk van het laatste avondmaal ook net gelezen.

Dit kleine detail in het grote verhaal van Jezus' lijdensweg is een detail dat al veel schilders is opgevallen en heeft ontroerd. Kijk bijvoorbeeld naar dit schilderij uit Rusland.

Je ziet hier vijf leerlingen aan de linkerkant met hun halo's om hun hoofd en vijf aan de rechterkant. Maar er zijn twee leerlingen die opvallen, die niet in het rijtje passen. De ene is op de voorgrond, dat is Judas. Hij heeft een zak met geld mee: het is duidelijk dat hij Jezus gaat verraden. In het midden zien we dan natuurlijk Jezus, en naast Jezus zit de discipelen die hij liefheeft. De pose is hier heel intiem: deze discipel heeft Jezus arm vast en leunt helemaal op hem. Ik wilde bijna zeggen: hij klampt zich aan Jezus vast. Maar dat is het niet, hij houdt Jezus een stukje losser vast. Zo is het geen vastklampen maar een gebaar van intimiteit. Zij horen bij elkaar. Er is niets dat hen uit elkaar kan halen.

Tegen de tijd dat het Johannesevangelie geschreven werd, was dit verhaal blijkbaar al in brede kring bekend geworden, zo veel indruk had het gemaakt.

Maar hoe weten we echt dat deze discipel Johannes was? We kunnen dat niet uit het Johannesevangelie zelf halen, omdat de auteur nu juist zo veel moeite doet om die identiteit níet prijs te geven.

We moeten daarom dus kijken naar bronnen buiten het evangelie zelf. En in de vroege kerk dachten veel invloedrijke figuren dat deze persoon Johannes was. We hebben het hier dan dus over de apostel Johannes, niet over Johannes de Doper. Er is een brief bekend, geschreven door Polycrates, en die zegt dat Johannes aan de boezem van de Heer leunde. Ook de bekende kerkvader Augustinus zegt dat het Johannes geweest is. Vaak gaat zo'n oude traditie terug op oude bronnen en kunnen we er vanuit gaan dat deze wel betrouwbaar is. Maar er zijn ook andere, hedendaagse wetenschappers, die een andere theorie hebben. Dat het bijvoorbeeld Lazarus geweest kan zijn. Daar is ook wel wat voor te zeggen. Eigenlijk zelfs best een sterk argument, want er staat in Johannes 11 dat Jezus hield van Martha, haar zuster en Lazarus. En nog sterker: als de zusters van Lazarus aan Jezus komen vertellen dat hij ziek is, lezen we: "Heer, hij van wie u houdt, is ziek." Jezus hield dus van Lazarus, dat is zeker. Maar we weten niet zeker natuurlijk of hij ook echt de leerling was die bij het Laatste Avondmaal was, omdat dat laatste Avondmaal echt voor de 12 apostelen was. Maar helemaal uitsluiten kunnen we Lazarus dus niet.

Maar dan de allergrootste vraag: waarom wordt die naam dan niet vermeld? Er zijn drie belangrijke redenen aan te wijzen:

- Bescheidenheid: Maar ik vind het zelf eigenlijk niet zo heel erg bescheiden. Je vestigt dan juist de nadruk op jezelf in plaats van gewoon je naam te noemen. Voor mij dus niet bescheiden, maar misschien hadden ze toen andere ideeën over wat wel/niet bescheiden is.
- Angst voor vervolging. Deze reden vind ik zelf eigenlijk wel heel erg logisch. Er wordt in het Johannesevangelie gesproken over de "angst voor de Joden". De leerlingen zijn bij elkaar en ze hebben de deur dicht, uit angst dat ze gepakt zullen worden. De situatie was natuurlijk behoorlijk geëxplodeerd met de veroordeling van Jezus. Ook later was de situatie tussen de volgelingen van Jezus en andere Joden nog zeer gespannen: aanhangers van Jezus mochten bijvoorbeeld niet meer in de synagoge komen. Op deze manier anonimiteit inbouwen is wel erg logisch.
- Vanuit een mystieke traditie die de nadruk erop legt dat het niet om deze specifieke leerling gaat maar dat het om elke volgeling van Jezus draait. Omdat er geen naam genoemd wordt, kan iedereen die een gelovige is, nu eenzelfde soort intieme band met Jezus hebben. Op die manier zijn wij allemaal als gelovigen de leerling van wie Jezus houdt.

Ik ben zelf blij dat ik ook een keertje wat dieper in deze vraag ben gedoken. Want ik heb vroeger altijd het antwoord gehoord van de bescheidenheid, maar ik vond dat altijd een beetje onbevredigend. De andere twee antwoorden lijken mij eigenlijk veel logischer.

Voor vandaag wil ik nog even wat verder voortborduren op de laatste. Dat het juist mooi is, dat we geen naam hebben, omdat iedereen zich zo kan identificeren met deze leerling. Wij mogen allemaal deze leerling zijn. Wij mogen allemaal deze band hebben met Jezus.

In de Middeleeuwen in de kloosters was dan ook het beeld van Jezus en Johannes zeer geliefd. Merkwaardigerwijs vaak juist in de vrouwenkloosters. Een paar weken geleden was ik in Antwerpen, en in één van de musea staat dit beeld.

We zien hier dat de Apostel Johannes zijn hoofd laat rusten op Jezus' borst. Zijn rechterhand legt hij teder in de hand van Jezus. En Jezus slaat dan weer de arm om Johannes' schouder. Als je naar de kleding kijkt, dan zie je dat die ook verweven is. Dit beeld werd gemaakt rond 1300 en was bedoeld voor dominacenessenklooster in Zwitserland. Het heeft dus eeuwenlang dienst gedaan als een beeld voor devotie. Het doel van de zusters was om dezelfde band met Jezus te hebben als Johannes ook had. Zo teder dat niets of niemand er meer tussen kan komen. Een band die uitging van totale rust, totaal op je gemak zijn, totale eenheid.

Ik vond het zo enorm mooi om deze traditie op het spoor te komen. Ik kende deze traditie zelf namelijk helemaal niet. Maar het spreekt me wel enorm aan. Op deze manier is Johannes niet alleen maar een historisch persoon. Het is nú. De relatie met Jezus gebeurt nu! Met ons! Niet abstract, niet vroeger, niet ver weg. Maar hier en nu. Laten we daarom een moment van stilte nemen en ons ook richten op dit beeld. En onze hand in de hand van Jezus leggen.

Amen.